

نمونه‌هایی از فرزندان ناخلف در قرآن

برخی از فرزندان در خانواده‌های متدین بزرگ می‌شوند ولی پیوند معنوی با والدین خود ندارند و بر خلاف آنچه انتظار می‌رود پایبند به دین و اخلاق نیستند.^۱ گرچه در مواردی والدین در انحراف آنان نقش دارند؛ اما در مواردی نیز بی‌گناه هستند و نباید بخاطر انحراف فرزندان پدر و مادرها مؤاخذ شوند. قرآن کریم نمونه‌هایی از فرزندان پیامبران را یاد می‌کند که این مشکل را داشته‌اند:

۱. هابیل فرزند پیامبر خداوند حضرت آدم علیه السلام بود؛ اما به خاطر حسادت، برادرش را کشت:

﴿وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ ابْنِي آدَمَ بِالْحَقِّ إِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتَقَبَّلَ مِنْ أَحَدِهِمَا وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْآخَرِ قَالَ لَأَقْتُلَنَّكَ قَالَ إِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللَّهُ مِنَ الْمُتَّقِينَ﴾^۲

---

۱. این مشکل در عصر حاضر که پیشرفت‌ها مانع روابط نزدیک فرزندان و والدین شده است، شیوع بیشتری دارد.

۲. مائده: ۲۷.

و داستان دو فرزند آدم را به حق بر آنها بخوان: هنگامی که هر کدام، کاری برای تقرب [به پروردگار] انجام دادند؛ اما از یکی پذیرفته شد و از دیگری پذیرفته نشد؛ [برادری که عملش مردود شده بود، به برادر دیگر] گفت: به خدا سوگند تو را خواهم کشت! [برادر دیگر] گفت: [من چه گناهی دارم؟ زیرا] خدا، تنها از پرهیزگاران می‌پذیرد.

او عاقبت تصمیم خود را عملی ساخت و دست خویش را به خون برادر آغشته نمود:

﴿فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾^۱

نفس سرکش تدریجاً او را مصمم به کشتن برادر کرد و او را کشت و از زیان‌کاران شد.

۲. پسر حضرت نوح علیه السلام در اثر همنشینی با دوستان ناباب به همراه معصیت‌کاران قوم نوح غرق شد. خداوند متعال حکایت وی را چنین بیان کرده است:

﴿وَتَادَى نُوحٌ رَبَّهُ فَقَالَ رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي وَإِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ وَأَنْتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ﴾ * قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ فَلَا تَسْأَلْنِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ إِنِّي أَعِظُكَ أَنْ

تَكُونُ مِنَ الْجَاهِلِينَ * قَالَ رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي وَتَرْحَمْنِي أَكُنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ^۱

نوح [در آن هنگام که موج بین او و پسرش حائل شد] پروردگارش را ندا کرده با استغاثه گفت: ای پروردگار من، پسر من از خاندان من است و به درستی که وعده تو حق است و تو احکم الحاکمین، و حکم تو متقن‌ترین حکم است. خطاب رسید: ای نوح، او از خاندان تو نیست چون که او عمل ناصالحی است؛^۲ بنابراین از من چیزی که اجازه خواستش را نداری نخواه، من زنه‌ارت می‌دهم از اینکه از جاهلان شوی. نوح عرضه داشت: پروردگارا، من به تو پناه می‌برم از اینکه درخواستی کنم که نسبت به صلاح و فساد آن بی‌خبر باشم، و اگر تو مرا نیامرزی و رحمم نکنی از زیان‌کاران خواهم بود.

۳. فرزندان حضرت یعقوب علیه السلام به سبب حسادتی که نسبت به برادرشان یوسف علیه السلام داشتند، به پدرشان دروغ گفتند و قصد جان برادرشان کردند و در

۱. هود: ۴۷-۴۵.

۲. حسن و شَاء می‌گوید: امام رضا(ع) به من فرمود: ای حسن، این آیه را چگونه می‌خوانید: «قَالَ يَا نُوحُ إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ»؟ عرض کردم: پاره‌ای از مردم «إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ» می‌خوانند (به طریق وصفی؛ یعنی او عملی نادرست است) و بعضی «عَمِلَ غَيْرَ صَالِحٍ» می‌خوانند (یعنی بد کاری کرده)، و هر کس «عَمِلَ غَيْرَ صَالِحٍ» بخواند او را از نوح(ع) نفی کرده و غیری را پدر او داند. امام(ع) فرمود: نه، هرگز این‌طور نیست؛ بلکه او پسر واقعی نوح(ع) بود و لیکن چون خداوند عزوجل را نافرمانی کرد، خداوند او را از پذیرش نفی نمود، (و ما اهل بیت نیز این‌چنین هستیم) هر کس از ما نافرمانی خدا کند، از ما نیست و تو ای حسن اگر خداوند را اطاعت کنی از ما اهل بیت خواهی بود. عیون اخبار الرضا: ۷/ ۲، ۲۳۲، حدیث ۱.

نهایت، او را به چاه انداختند:

﴿لَقَدْ كَانَ فِي يُوسُفَ وَإِخْوَتِهِ آيَاتٌ لِّلسَّائِلِينَ * إِذْ قَالُوا لِيُوسُفَ
وَأَخُوهُ أَحَبُّ إِلَيْنَا مِمَّا نَحْنُ عُصْبَةٌ إِنَّ أَبَانَا لَفِي ضَلَالٍ مُّبِينٍ
* اقْتُلُوا يُوسُفَ أَوْ اطْرَحُوهُ أَرْضًا يَخْلُ لَكُمْ وَجْهُ أَبِيكُمْ وَتَكُونُوا
مِن بَعْدِهِ قَوْمًا صَالِحِينَ * قَالَ قَائِلٌ مِّنْهُمْ لَا تَقْتُلُوا يُوسُفَ وَأَلْقُوهُ
فِي غِيَابَتِ الْجُبِّ يَلْتَقِطُهُ بَعْضُ السَّيَّارَةِ إِن كُنتُمْ فَاعِلِينَ﴾^۱

به راستی که در سرگذشت یوسف و برادرانش برای پرسش‌کنان عبرت‌ها است؛ آن لحظه که گفتند: یوسف و برادرش نزد پدرمان از ما که دسته‌ای نیرومندیم محبوب‌ترند، همانا پدر ما، در ضلالتی آشکار است. یوسف را بکشید، یا به سرزمینی دور بیندازیدش که علاقه پدرتان خاص شما شود، و پس از آن مردمی شایسته شوید. یکی از ایشان گفت: یوسف را مکشید، اگر کاری می‌کنید او را به قعر چاه افکنید که بعضی مسافران او را بگیرند.

۴. زید فرزند امام کاظم علیه السلام با افراد ناشایست همنشین شد و در گمراهی غوطه‌ور شد.

حسن و شَاء می‌گوید: من در خراسان در مجلس علی بن موسی الرضا علیه السلام بودم و زید بن موسی نیز در آنجا حاضر بود و به جماعت حضار، فخر می‌فروخت که ما چنین و چنانیم، امام رضا علیه السلام که با دیگران مشغول گفتگو بود سخنان زید را شنید، رو به او کرده گفت: ای زید، آیا حرف‌های نقالان کوفه تو را مغرور کرده و

فربخوردی که روایت می‌کنند: «فاطمه علیها السلام عفت خود را حفظ کرد و خداوند آتش را بر ذریه او حرام نمود»؟ به خدا سوگند این امر جز برای حسن و حسین و فرزندان بلا واسطه آن حضرت خاصه و لا غیر نیست؛ اما اگر قرار باشد پدرت موسی بن جعفر علیه السلام اطاعت خدا کند، روزها را روزه بگیرد و شب‌ها را به نماز و عبادت پردازد و تو معصیت و نافرمانی خدا کنی، سپس در روز رستاخیز هر دو در عمل مساوی باشید و جزای هر دو بهشت باشد؛ پس بدون تردید تو عزیزتر از او در نزد خدا خواهی بود! (در حالی که چنین نیست). آری علی بن الحسین علیه السلام فرموده است: برای نیکوکار ما دو چندان پاداش و اجر و برای بدکار ما دو چندان عذاب و جریمه است.^۱

همین سرنوشت برای جعفر که از فرزندان امام هادی علیه السلام بود نیز پیش آمد.^۲ حارث بن زیاد برادر کمیل بن زیاد که از اصحاب امام علی علیه السلام بود، قاتل فرزندان مسلم بن عقیل علیه السلام شد. در بین فرزندان علمای بزرگ معاصر نیز افرادی بودند که در اثر عوامل مختلف، ملحد و یا فاسق شدند.

۱. عیون اخبار الرضا: ج ۲، ص ۲۳۲.

۲. بحار الانوار: ج ۵۲، ص ۴۲.